

Európsky preukaz osoby so zdravotným postihnutím

Tomáš – slovenský občan trpiaci ochrnutím dolných končatín, sa počas cesty na dovolenku v Rakúsku dostal do nepríjemnej situácie. Hoci je držiteľom slovenského preukazu osoby so zdravotným postihnutím, ktorý by ho mal oprávňovať na určité výhody, rakúske orgány mu uložili pokutu, pretože si v stanovenej lehote nezakúpil diaľničnú známku.

Tento prípad je názornou ukážkou problémov, s ktorými sa stretávajú osoby so zdravotným postihnutím pri cestovaní naprieč krajinami Únie. A to len preto, že ich postavenie osoby so zdravotným postihnutím ešte nie je v iných členských štátoch uznané. Únia chce tento problém vyriešiť, a preto sa rozhodla zaviesť európsky preukaz osoby so zdravotným postihnutím. Jeho držiteľ by tak získal medzinárodne uznávaný doklad o tom, že trpí zdravotným postihnutím, čo by mu uľahčilo voľne sa pohybovať na celom území Únie.

V tomto podcaste sa budeme venovať zavedeniu a možnému vplyvu európskeho preukazu osoby so zdravotným postihnutím a európskeho parkovacieho preukazu.

Podľa štatistického prieskumu Európskej komisie až štvrtina všetkých dospelých v Európskej únii trpí nejakou formou zdravotného postihnutia. Táto zarážajúca štatistika ukazuje, aké dôležité je vyriešiť problémy, ktorým čelia ľudia so zdravotným postihnutím.

Zavedenie európskeho preukazu osoby so zdravotným postihnutím a európskeho parkovacieho preukazu je míľnikom na ceste k celounijným právnym predpisom o zdravotnom postihnutí. Oba tieto preukazy majú zlepšiť prístupnosť a podporiť začlenenie. Vychádzajú pritom zo skúseností dvoch predošlých iniciatív: pilotného projektu európskeho preukazu osoby so zdravotným postihnutím, ktorý sa realizoval v ôsmich členských štátoch v rokoch 2016 až 2018, a európskeho parkovacieho preukazu pre osoby so zdravotným postihnutím, ktorý bol zavedený na území celej Únie v roku 1998. Parkovací preukaz v jeho súčasnej podobe však, žiaľ, neuznávajú všetky členské štáty. Dôvodom je skutočnosť, že zatiaľ neexistuje štandardizovaný formát platný pre všetky krajiny Únie. Európsky preukaz osoby so zdravotným postihnutím a parkovací preukaz sú určené na uľahčenie prístupu osôb so zdravotným postihnutím k určitým službám pri cestovaní do iných krajín Európskej únie. Ide napríklad o nárok na širšie alebo bezplatné parkovacie miesta, ako aj na znížené poplatky a špeciálne zľavy na verejnú dopravu, kultúrne podujatia, múzeá či rekreačné a športové centrá.

Preukaz bude k dispozícii v štandardizovanom fyzickom i digitálnom formáte, pričom bude slúžiť ako praktický a v celej Únii uznávaný doklad o zdravotnom postihnutí. Členské štáty budú mať tiež možnosť vydávať viacjazyčné preukazy – v angličtine a v jednom alebo viacerých národných jazykoch.

Hoci európsky preukaz osoby so zdravotným postihnutím ponúka mnoho výhod, má aj isté obmedzenia. Je napríklad určený predovšetkým na krátkodobé pobyty. Nemusí preto plne vyhovovať potrebám ľudí, ktorí sa sťahujú do inej krajiny Únie na dlhšie

obdobie. Okrem toho preukaz neposkytuje žiadny nárok na dávky sociálneho zabezpečenia či sociálnej pomoci. Tieto oblasti totiž upravujú predpisy členských štátov. Preto treba poznamenať, že európsky preukaz osoby so zdravotným postihnutím vnútroštátne preukazy alebo osvedčenia o zdravotnom postihnutí len dopĺňa, nenahrádza ich.

Európska únia zapojila do vývoja európskeho preukazu osoby so zdravotným postihnutím aj záujmové skupiny. Na verejných vypočutiach sa napríklad zúčastnili osoby so zdravotným postihnutím a ich osobní asistenti. Svoje pripomienky poskytol aj Európsky hospodársky a sociálny výbor. To všetko zohralo kľúčovú úlohu pri tvorbe príslušnej legislatívy, ktorej cieľom je dodržiavať zásady Dohovoru OSN o právach osôb so zdravotným postihnutím. V máji 2023 sa konalo podujatie na tému budovania inkluzívnej budúcnosti pre ľudí so zdravotným postihnutím v Európskej únii. Predsedníčka Európskeho parlamentu Roberta Metsolová pri tejto príležitosti vo svojom otváracom prejave zdôraznila naliehavú potrebu európskeho preukazu osoby so zdravotným postihnutím:

„Sme presvedčení, že ľudia so zdravotným postihnutím majú právo na nezávislý život a na primerané komunitné služby starostlivosti. A na tomto ciele budeme naďalej pracovať. Chceme tiež zrušiť zostávajúce administratívne prekážky, ktoré obmedzujú práva osôb so zdravotným postihnutím. Preto netrpezlivo očakávame návrh Komisie na celoeurópsky preukaz osoby so zdravotným postihnutím, ktorý bude predložený ešte tento rok. Je najvyšší čas, aby členské štáty začali vzájomne uznávať postavenie osôb so zdravotným postihnutím. Prečo nám to trvá tak dlho?

Komisia v septembri 2023 navrhla zavedenie európskeho preukazu osoby so zdravotným postihnutím. Vo februári 2024 Rada a Európsky parlament dosiahli predbežnú dohodu o tomto návrhu. Po formálnom schválení oboma inštitúciami majú členské štáty dva a pol roka na prispôsobenie svojich vnútroštátnych právnych predpisov a tri a pol roka na začatie uplatňovania smernice.

Súčasťou zavedenia európskeho preukazu osoby so zdravotným postihnutím budú vnútroštátne webové stránky, ktoré budú o tomto preukaze poskytovať komplexné informácie. V celej únii sa budú organizovať informačné kampane. Táto iniciatíva je dôležitým krokom smerom k spoločnosti, v ktorej chránime práva ľudí so zdravotným postihnutím. Podporuje slobodu pohybu v rámci Európskej únie, ako aj rovnaké práva a začlenenie pre všetkých bez ohľadu na ich zdravotné postihnutie.

Tento podcast pre vás pripravil Európsky parlament. Ďalšie podcasty si môžete vypočuť na internetovej stránke rádia Európskeho parlamentu Europarl Radio.